

Ljudska prava u Bosni i Hercegovini

Prioriteti za 2001. godinu

Preporuke Upravnog odbora organizacija koje se bave pitanjima ljudskih prava Radnoj grupi za zaštitu ljudskih prava

Ovaj dokument predstavlja dio procesa godišnjeg pregleda aktivnosti i mjera koje međunarodna zajednica poduzima u Bosni i Hercegovini. Ovim dokumentom se utvrđuje pet osnovnih prioriteta iz oblasti ljudskih prava koje je za 2001. godinu definirala međunarodna zajednica (OHR, OSCE, UNMiBH, UNHCR i OHCHR).

- I. Povratak izbjeglica i raseljenih osoba
- II. Reforma policije i sudstva
- III. Izgradnja kapaciteta domaćih institucija za ljudska prava
- IV. Licni integritet zvaničnika
- V. Postivanje međunarodnih ugovornih obaveza od strane Bosne i Hercegovine

U okviru svakog od ovih prioriteta dat je kratak pregled sadašnje situacije uz predloženi plan aktivnosti. Ovaj dokument ne predstavlja sveobuhvatnu listu pitanja iz oblasti ljudskih prava niti se njime u potpunosti prikazuju pojedinačni prioriteti za 2001. godinu koje je utvrdila svaka od gore pomenutih institucija.

Uvod

Iako se cjelokupna situacija u oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini poboljšava, slabosti lokalnih mehanizama u procesu uspostave vladavine zakona ozbiljno spriječavaju odvijanje održivih i istinskih reformi. Paznja se još jednom mora usmjeriti na nastojanja da se osigura postojanje lokalnog okvira za zaštitu ljudskih prava zasnovanog na zakonodavnim reformama, institucionalnim kapacitetima i ličnoj odgovornosti. Stvaranje ovog okvira je već u pođmakloj fazi, ali ovaj komplicirani zadatak zahtijeva kontinuiranu međunarodnu podršku i nadzor kako u 2001. godini, tako i ubuduće.

Postivanje zakona u Bosni i Hercegovini je općenito i dalje na niskom nivou, što za posljedicu ima brojne slučajeve kršenja ljudskih prava. U toku 2000. godine nastavilo se daljnje kršenje posebno imovinskih prava i to u velikom obimu, dok lokalni organi vlasti nisu postivali, ni promovirali ekonomska i socijalna prava općenito. Razlozi za ovu nezadovoljavajuću situaciju uključuju spore promjene u politickom okruženju i politicki opstrukcionizam lokalnih vodja, kompliciran pravni okvir i fragmentaciju zemlje u cjelini. Korupcija i organizirani kriminal i dalje truju društvo.

Uzimajući u obzir opći kontekst međunarodne zajednice, potrebno je staviti naglasak na rad lokalnih institucija i lokalnih zvaničnika. Međunarodni faktori moraju osigurati da se u 2001. godini napori usmjere na jačanje kapaciteta institucija koje se bave zaštitom ljudskih prava, i na osiguranje da onim osobama koje krše ljudska prava ne bude dozvoljeno vršenje javne funkcije. Moraju se uspostaviti efikasniji načini za koordinaciju i saradnju između različitih faktora u oblasti politike, ekonomije, prava i ljudskih prava. Od sustinskog je značaja da se u sve reforme od samog početka uključe eksperti iz oblasti ljudskih prava.

I. POVRATAK IZBJEGLICA I RASELJENIH OSOBA

Aneks 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma garantira svim osobama koje su raseljene u toku rata pravo na povratak u njihove prijeratne domove. Prema rezultatima ponovne registracije raseljenih osoba, koju su lokalni organi vlasti proveli krajem 2000. godine uz pomoć UNHCR-a, u BiH se registriralo i zatražilo status raseljene osobe ukupno 518.252 osoba. Konkretno, u Republici Srpskoj su zahtijev podnijele otprilike 231.732 osobe, u Federaciji BiH 263.375 osoba, a 23.145 osoba u BiH Distriktu Brčko. Ove cifre, u poredjenju sa brojem raseljenih osoba u BiH iz 1996. godine (otprilike 845.000), pokazuju da je u pogledu povratka postignut značajan napredak. U toku 2000. godine omogućen je povratak više od 52.000 raseljenih osoba i 16.000 bh. izbjeglica, većinom pripadnika

manjinskih naroda.

Medjutim, treba napomenuti da ova cifra ukljuuje sve nekadasnje izbjeglice iz BiH koje su se vratile iz inostranstva, ali koje nisu u mogucnosti da se vrte na svoja ognjista, sto dodatno komplicira problem interno raseljenog stanovnistva u okviru BiH.

Radna grupa za povratak i rekonstrukciju (RRTF), kojom kopredsjedavaju OHR i UNHCR, uspostavljena je kao mehanizam za rjesavanje razlicitih aspekata koji se ticu povratka izbjeglica i raseljenih osoba, posebno problema devastiranih ili zauzetih stambenih jedinica, incidenata vezanih za bezbjedonosnu situaciju i održivost povratka. Prihvaceno je da relevantne organizacije zajednicki pristupe problemu kako bi se prevazisle preostale prepreke koje ometaju povratak. Konkretno, iako se medjunarodna sredstva za rekonstrukciju rasporeduju u skladu sa prioritetima koje definira RRTF, izradjen je i Plan za implementaciju imovinskih zakona (PLIP) uz zajednicka nastojanja OHR-a, UNHCR-a, OSCE-a, UNMiBH-a i CRPC-a, kako bi se rjesavalo pitanje povratka u imovinu za koju je podnesen zahtjev za povrat.

Medjunarodna zajednica je takodje koordinirala svoje aktivnosti na rjesavanju incidenata vezanih za povratak manjinskih naroda koji i dalje blokiraju povratak raseljenih osoba i izbjeglica u određenim podrucjima, posebno u istocnom dijelu Republike Srpske i Kantonu 10 u Federaciji BiH.

Medjutim, i nakon povrata imovine, i dalje postoje znacajne prepreke koje otezavaju povratak izbjeglica i raseljenih osoba. Ove prepreke ukljuuju namjerno onemogucavanje zaposljavanja pripadnika manjinskih naroda (diskriminacija pri zaposljavanju), rasparcan obrazovni sistem koji ima elemente diskriminacije, daljnje sprecavanje ostvarivanja penzionih prava povratnika, onemogucavanje zdravstvene zastite povratnika u mjestu povratka, i nacin na koji neka javna komunalna preduzeca u mnogim podrucjima povratnicima iz manjinskih naroda i dalje osporavaju pristup komunalnim uslugama kao sto su elektricna energija, gas i telekomunikacije.

1. Proces povrata imovine (administrativni poces/implementacija, kolektivni centri, alternativni smjestaj) – Izmjene i dopune imovinskih zakona, kojim su uskladjeni zakoni oba entiteta, stupile su na snagu u oktobru 1999. godine. Uprkos ovom pravnom okviru, velikom pritisku koji se vrsi, i sredstvima koja su ulozena u nadgledanje situacije i pružanje pomoci lokalnim organima vlasti koji su nadležni za implementaciju zakona, postignuti napredak je i dalje nezadovoljavajuci. Od decembra 2000. godine rijeseno je nekih 19% od ukupnog broja zahtjeva podnesenih lokalnim organima za stambena pitanja.

Uprkos razocaravajućim rezultatima u nekim dijelovima BiH, PLIP okvir koji je funkcionalan od ljeta 2000. godine, moze se smatrati jednim od najuspjesnijih primjera da zajednicka strategija i dobro koordinarine mjere medju relevantnim organizacijama mogu osigurati napredak uprkos politickim opstrukcijama. Medjutim, napredak je cak i po ovom okviru tesko postici u podrucjima pod kontrolom tvrdolinijasa, te je potrebno poduzeti vece napore. Ovaj pristup se takodje nije pokazao tako uspjesnim u pokusajima primjene "pozitivnih obaveza" stambenih organa, kao sto je njihova duznost da osiguraju alternativni/nuzni smjestaj ili rjesavanje stambenih problema ugrozenih grupa stanovnistva npr. Roma. Krajnji cilj je uvodjenje vladavine zakona, i uspostavljanje samoodrzivog, apolitcnog procesa povrata imovine.

Plan rada: Povecati broj odluka o povratu imovine i njihovo provodjenje tj. uvodjenje u posjed

- **Moraju se uskladiti zakoni koji reguliraju ulazak u posjed imovine** (Zakon o stambenim odnosima, Zakon o privatizaciji i Zakoni o prestanku primjene Zakona o napustenim stanovima), a zatim izmijeniti i dopuniti kako bi se uspostavio dosljedan sistem povrata imovine u kojem nece biti diskriminacije;
- Strukturu RRTF-a i PLIP-a koja dobro funkcionira i kojoj podrsku daju organizacije koje imaju svoje predstavnike na terenu, treba održati kako bi se nadgledao i garantirao zajednicki pristup i politika u vezi s implementacijom imovinskih zakona, i kako bi se koordinirale strategije povratka i financiranje;
- **Uspostaviti funkcionalan sistem za razmjenu informacija o povratu imovine** izmedju stambenih organa vlasti i OMI-ja kako bi se sprijecilo visestruko koristenje stambenih jedinica;
- **Provesti sve odluke CRPC-a**, u skladu sa zakonima o provodjenju CRPC odluka;
- **Završiti proces urgentnog izdavanja odluka i delozacije** visestrukih korisnika;
- **Izdavati odluke hronoloskim redom;**

- **Identifikacija i obezbjeđenje alternativnog smjestaja** (putem budžetskih sredstava) od strane lokalnih organa vlasti;
- **Provođenje svih odluka u zakonski definiranim rokovima**, čak i u slučaju da organi vlasti ne osiguraju alternativni smjestaj;
- **Osigurati transparentnost procedura za nadovjeru ugovora** koji se odnose na stanove za koje nije podnesen zahtjev za povrat;
- **Izraditi Projekat kvalitetnog rukovodjenja** u oblasti upravnog i finansijskog sektora, u saradnji sa OSCE-ovim Odjelom za demokratizaciju, kako bi se osigurala odgovornost lokalnih organa vlasti koji rješavaju imovinska pitanja (osiguravanje budžetskih sredstava za alternativni smjestaj, veća efikasnost u implementaciji imovinskih zakona).

2. Osigurati poduzimanje odgovarajućih mjera na incidente u vezi sa manjinskim povratkom – IPTF je u periodu od 3. augusta 2000. godine do 26. januara 2001. godine primio prijave za ukupno 112 incidenata u vezi sa manjinskim povratkom na cijelom području BiH. Tokom navedenog perioda, napadi na pripadnike manjina su bili gotovo dvostruko veći u Republici Srpskoj nego u Federaciji. Izvijesteno je o 74 (66%) incidenta u Republici Srpskoj, posebno u općinama sa većim brojem povratka Bosnjaka: Bijeljina (18), Zvornik (7) i Doboj (10). U Federaciji je prema izvještajima bilo 38 (34%) incidenata, od kojih se većina desila u općinama sa hrvatskom većinom: Čapljina (6), Livno (4) i zapadni Mostar (4). Pored toga, težina incidenata u Republici Srpskoj je bila daleko veća nego u Federaciji. Dok je većina incidenata u Federaciji obuhvatala verbalno maltretiranje i povremene štete na imovini, incidenti u Republici Srpskoj su obuhvatali pučjavu, znatne štete na imovini, korištenje eksplozivnih naprava, fizičke povrede i jedan smrtni slučaj. Konstatirano je da je policijska istraga u vezi sa serijom incidenata u Republici Srpskoj bila slaba i gotovo nijedan od počinilaca nije otkriven, niti izveden pred lice pravde.

Plan rada: Poboljšati efikasnost mjera na suzbijanju incidenata u vezi sa povratkom:

- **Preventivne mjere:** Mora se izvršiti pritisak na lokalne policijske organe, posebno u osjetljivim područjima povratka, da provedu operativne planove u cilju povećanja prisutnosti policije da bi se pružila zaštita od mogućeg nasilja u vezi sa povratkom. Prioritet će se dati praćenju implementacije tih planova;
- **Angaziranje javnih tužilaca:** Intervenirace se kod javnih tužilaca koji su obavezni da pokrenu istražni postupak ozbiljnih krivičnih djela;
- **Krivična istraga:** Posebna pažnja će se posvetiti slučajevima u kojima lokalni dužnosnici pokušavaju ograničiti sankcije protiv počinilaca krivičnih djela pokretanjem prekršajnih postupaka (umjesto krivičnih).
- **Zahtjev da sistem za provođenje zakona istražuje i krivično goni, a sudski sistem odgovara juče kaznjava** privremene korisnike koji otudjuju imovinu iz stanova;
- **Sistematsko prikupljanje informacija o slučajevima nasilja u vezi sa povratkom (RRV)** s obzirom da oni imaju negativan uticaj na proces povratka. Ovaj statistički materijal se treba izraditi i koristiti prilikom kontakta sa dužnosnicima za provođenje zakona koji neefikasno obrađuju probleme u vezi sa vladavinom zakona;
- **Povećati praćenje na terenu mjera koje poduzima lokalna policija** u vezi sa RRV i kršenja imovinskih zakona, uključujući otudjenje imovine. Kada se zvanično objave rezultati ponovne registracije, izraditi regionalni pregled raseljenih lica i tabelu prognanika za problematična područja po pitanju imovine/održivog povratka;
- **Disciplinski postupak i sankcije međunarodne zajednice protiv sefova policije i policajaca:** Povećati broj smjenjivanja sa dužnosti opstrukcionista ili neefikasnih policajaca, oduzimanja potvrde za rad policajcima i izdavanje rješenja o nepostivanju pravila dužnosti policajaca. Maksimalno korištenje institucije tužioca za interne disciplinske mjere i disciplinske komisije, uz praćenje međunarodne zajednice, uključujući zloupotrebu imovine.
- **Zalbe protiv javnih tužilaca i sudija:** Podnijeti izvještaje o ponasanju pojedinih tužilaca ili sudija odgovarajućem vijecu za provjeru;

3. Održivost povratka (zaposljavanje, zdravstvena zaštita, penzije, obrazovanje, komunalije, sloboda vjeroispovijesti, obrazovanje) – Dok se odvija proces vraćanja u posjed predratnih domova i povratak u te

domove, sve je ocitije da nisu ispunjeni mnogi uslovi neophodni za održiv povratak. Evidentno je da su neki korisnici PLIP-a vratili u posjed svoje domove samo da bi prodali svoju imovinu i odselili se na drugo mjesto, u područja gdje predstavljaju većinski narod. Sistematska primjena takvih administrativnih, pravnih i političkih prepreka povratku, poput onih koje su navedene dalje u tekstu, su značajni faktori koji doprinose neuspjehom povratku.

Nepostojanje neodrživog povratka može u nekim slučajevima dovesti do kontraefekta u procesu povratka. Što se tiče zapošljavanja, učinak odredbe **člana 143. Zakona o radu Federacije**, kojim se ukida sistem radnika na cekanju, po pitanju poboljšanja ljudskih prava je gotovo nikakav. Nije se krenulo od potrebe za sagledavanjem primjera diskriminacije, niti se uopšte pokušalo obezbijediti efikasan sistem provodjenja. Mada se čini da je analogna odredba u Republici Srpskoj formulirana na prihvatljiviji način, ostaje da se vidi da li predviđa bilo kakva prava za pojedince koja su više od iluzornih prava. Pozitivna stvar je da je urađen pravni okvir za borbu protiv diskriminacije kod zapošljavanja (što je bio primjer dobre saradnje između stručnjaka za ljudska prava i ostalih učesnika), koji daje platformu za poduzimanje daljnjih mjera u cilju uspostave vladavine prava. Nakon ovoga treba da uslijedi efikasno praćenje implementacije i efikasna strategija zapošljavanja. Ostaje neizvjesno da li će proces **privatizacije** u BiH olaksati reintegraciju nacionalnih grupa, ili će služiti prvenstveno za daljnje ucvršćivanje etničke podjele u zemlji. Pored ekonomskih posljedica takve podjele, neprimjenjivanje antidiskriminatornih odredbi oba zakona o radu će neminovno utjecati na sastav radne snage i onemogućiti njenu multietnicnost.

Pristup **penzijama** i zdravstvenoj zaštiti i dalje predstavlja problem uprkos Sporazumu o međusobnim pravima i obavezama u implementaciji penzionog i invalidskog osiguranja postignutim u martu 2000.god. Narocito je zabrinjavajuća činjenica što postojeća **struktura zdravstvenog osiguranja** ne omogućava penzionerima, koji se vraćaju na područje entiteta u kome su živjeli prije rata, da u istom ostvaruju zdravstvenu zaštitu. Stavise, koristeći se različitim sredstvima, javna **komunalna preduzeća** u oba entiteta i dalje sprecavaju povratak manjina tako što opstruiraju pristup povratnika osnovnim javnim uslugama – od čega je najbitnije snabdijevanje električnom energijom i gasom, ali isto tako i ponovno priključenje telefonskih linija.

Sistemi osnovnog, srednjeg i visokog **obrazovanja** u BiH su također duboko ukorijenjeni na nacionalnoj osnovi. Ukidanje svih aspekata nacionalne segregacije može se ostvariti u dugoročnom periodu vrsenjem kontinuiranih pritisaka od strane međunarodne zajednice, te većim uključivanjem civilnog društva u obrazovni sistem, pod uslovom da postoji odgovarajuća politička volja državnih i lokalnih organa vlasti. Prema Ustavu Federacije, oblast obrazovanja spada u kantonalnu nadležnost, osim u slučajevima u kojim većinsko stanovništvo u nekoj općini ne pripada etničkoj grupi koja predstavlja većinu u kantonu kao cjelini i u tim slučajevima obrazovanje spada u općinsku nadležnost. U Republici Srpskoj, međutim, obrazovanje spada u nadležnost entiteta.

Plan rada: Održivost povratka:

Pristup komunalnim uslugama:

- Treba se osigurati **prikupljanje informacija** preko Centara za pravnu pomoć koje podržava UNHCR i ureda ombudsmena;
- Unaprijedit će se **razmjena informacija** sa i između entitetskih ministarstava;

Zapošljavanje:

- **Izvršiti finansijsku kontrolu u preduzećima odabranim da posluže kao primjer** kako bi se ocijenila njihova kadrovska politika i ustanovilo da li postoje bilo kakvi diskriminatorni dokumenti. Potrebne su slijedeće aktivnosti: 1. Obezbijediti sredstva za zapošljavanje profesionalnih revizora (uz pomoć OHR-ovog odjela za borbu protiv korupcije) ili identificirati implementirajuće agencije unutar međunarodne zajednice, 2. dobiti dozvolu za izvršavanje revizorske kontrole od odgovarajućih organa vlasti i preduzeća, 3. nadgledati projekat, i 4. ocijeniti rezultate;
- **Uključiti donatore i OHR-ov Ekonomski odjel u razgovor o korištenju uslovljenosti investicija** radi promoviranja Opravicnih principa zapošljavanja i zapošljavanja povratnika prije ulaganja;
- **Javno objaviti politiku međunarodne zajednice i očekivanja** u vezi sa zapošljavanjem povratnika, na primjer preko objavljivanja izjava za štampu;

- **Nadgledati rad komisija** za implementaciju odgovarajucih clanaka radnog zakonodavstva (clan 143. u federalnom zakonu i clan 152. u zakonu Republike Srpske);

Penzije:

- **Ocijeniti implementaciju Sporazuma** o medjusobnim pravima i obavezama u implementaciji penzionog i invalidskog osiguranja i njegov uticaj na isplatu penzija preko medjuentitetske linije razgranicenja i izmedju podrucja koje pokrivaju penzioni fondovi unutar Federacije;
- **Analizirati postojece pravne okvire** i izraditi, zajedno sa Ekonomskim odjelom, politiku kojom bi se osigurala isplata penzija na mjestu boravka pojedinca;
- **Raditi sa Ekonomskim odjelom OHR-a na uspostavi mehanizama za transfer sredstava**, u ovom slucaju za penzije, preko medjuentitetske linije razgranicenja.

Zdravstvo:

- **Procijeniti problem pristupa zdravstvu** za razlicite kategorije stanovnistva;
- **Izvršiti pregled postojećeg zakonskog okvira** i odrediti strategiju kojom ce se osigurati zdravstveno pokrivanje bez obzira na mjesto prebivalista (entitet/kanton) i lokalitet penzionog fonda;
- **Uspostaviti mehanizam prijenosa sredstava** iz zavoda za zdravstveno osiguranje (u koje se uplacuje doprinos za zdravstveno osiguranje) u bilo koju instituciju zdravstvene zastite u BiH.
- Osigurati da općine u primjeni zakonskih propisa o zdravstvenoj zastiti pružaju istu na ravnopravnim osnovama.

Obrazovanje:

- **Zajednicko pracenje** napretka postignutog u oblasti reforme udzbenika i realizacije medjuentitetskog Sporazuma o obrazovanju od 10. maja 2000; i
- **Prikupljanje informacija** u toku 2001. godine u vezi sa djecom i nastavnim kadrom iz reda manjinskog naroda;
- **Pitanju obrazovanja dati sto veci znacaj** na nivou politickih struktura OHR-a;
- Pripremiti moderan zakonski okvir za osnovno i srednje obrazovanje na temelju standarda Evropske unije;
- **Promovirati usvajanje modernog zakonskog okvira za visoko obrazovanje;**
- **Podržati modernizaciju i racionalizaciju sadasnjeg sistema** na osnovu Bolonjske deklaracije, koristeći se pritom mogućnostima regionalnog razvoja koje pruža Pakt stabilnosti, kao i instrumenti Evropske unije za razvoj i saradnju.

II. REFORMA SUDSTVA I POLICIJE

Zastita prava gradjana zahtijeva efikasno sudstvo, postivanje vladavine prava i efikasne, nediskriminatorne strukture koje rade na provedbi zakona. Administrativni duznosnici koji su odgovorni za povratak i imovinska pitanja ne mogu ignorisati zahtjeve manjinske povratnicke populacije da bi zadovoljili jake nacionalisticke teznje. Medjutim, u slucajevima u kojima policija, tuzioci i sudije ignorisu krivicna djela pocinjena protiv manjinskog stanovnistva, moraju se poduzeti disciplinske mjere da bi se osiguralo suzbijanje prakse diskriminacije.

1. Interna struktura i mehanizmi kontrole (depolitizacija i interna disciplina) – na osnovu najnovijih zakonskih propisa formirane su Komisije za reviziju sudstva koje imaju zadatak da izvrse sveobuhvatnu reviziju rada postojećih sudija i tuzilaca, kao i da nadgledaju imenovanje sudija i tuzilaca. Osim toga, cjelovitim ocjenama sudskog sistema utvrdjeno je postojanje strukturalnih i proceduralnih slabosti. Uspostavljena je Nezavisna sudska komisija (IJC) koja nadgleda rad Komisija i prati implementaciju strukturalne sudske reforme.

UNMIBH/IPTF ce i dalje vrsiti pritisak u pravcu strukturalnih reformi policijskih institucija. Uvidjevši potrebu za oslobadjanjem policijskih duznosnika od politickih pritisaka, UNMIBH/IPTF saradjuje sa lokalnim nadležnim organima u cilju uspostave funkcije policijskog komesara. Takodje ce se nastaviti i sa ujedinjenjem policijskih

uprava u Federaciji, kao na primjer u Mostaru i Gornjem Vakufu.

Pracenjem rada lokalne policije, UNMIBH/IPTF je ustanovio da mehanizmi unutrasnje kontrole u okviru resornih ministarstava unutrasnjih poslova obicno nisu u funkciji preduzimanja disciplinskih mjera protiv policajaca koji su prekrшили radne obaveze. Ovakav propust predstavlja barijeru razvoju demokratskih agencija za provodjenje zakona. Osim toga, utvrđeno je da osnovne policijske funkcije, kao sto su privodjenje i pretres, nisu u skladu sa medjunarodnim standardima ljudskih prava.

Plan rada: ubrzati mjere internog restrukturiranja i reforme u cilju poboljsanja efikasnosti rada sudskih i policijskih duznosnika:

- **Zakonodavna reforma** – neprihvatljiva odlaganja unutar pravnog sistema u vezi sa svim fazama pravnog procesa (od prvih policijskih istraga, podizanja optuzbi do sudskih saslusanja) trebala bi se rjesavati putem revizije krivичnih zakona i krivичnih postupaka u RS-u i Federaciji. Propust zakonskog sistema u pogledu brzog rjesavanja takvih slucajeva direktno se odrazava na slucajeve kršenja prava na povratak. Zato je potreban koherentan i konsolidovan pristup ovom pitanju; taj nedostatak bi se trebao prioritetno rjesavati u okviru sudske reforme. Reforma sudskih postupaka, promoviranje definiranja jedinstvenih procesnih sudskih smjernica, pravilnika, itd., jacanje uloge javnih tuzioca, slabljenje uloge i funkcije istraznih sudaca, uz obuku sudija, tuzilaca i advokata putem Vijeca Evrope, domaceg Odbora za trening i IJC;
- S obzirom na zaključke i preporuke iz finalnih tematskih izvjestaja JSAP-a, **ubrzati reformu sudskog sistema i krivичnih i gradjanskih postupaka** putem nastojanja IJC-a, uz narocitu paznju posvecenu poboljsanju rada sudija i tuzilaca, uz smanjenje odlaganja i neefikasnosti sudskog sistema i unapredjenje reforme krivичnog i gradjanskog postupka;
- **Uspostaviti institucije za obuku** koje ce pruziti, izmedju ostalog, prakticnu obuku buducih i postojećih sudija i tuzilaca, te cjelovitu, konstantnu pravnu edukaciju pravnika. Sa stajalista ljudskih prava, institucije za obuku bi trebale pruziti obuku u oblasti sudske administracije i vodjenja i okoncanja predmeta, u cilju poboljsanja sudske ekonomičnosti i smanjenja perioda odgoda, kao i neefikasnosti unutar sudskog sistema.

Plan rada: reforma policijskih institucija

- **Promoviranje depolitizacije policije** putem podrške uspostavljanju funkcije policijskog komesara u svakom ministarstvu unutrasnjih poslova;
- **Izvršiti pritisak na policijske organe u pravcu ujedinjenja etnicki podijeljenih policijskih uprava;**
- **Izvršiti pritisak na lokalne organe u pravcu poboljsanja i jacanja mehanizama unutrasnje kontrole;**
- **Izvršiti pritisak na lokalne organe u pravcu reforme procedura hapsenja i pritvaranja, kao i pretresa;**
- **Kontinuiran rad sa duznosnicima lokalne policije u Federaciji i RS-u u pravcu reforme i poboljsanja procedura hapsenja i pritvora.**

2.Obrazovanje i obuka – u toku 2000. godine i dalje je pruzana podrška uspostavi institucija za obuku, a zakonski propisi o sudskoj obuci jos uvijek nisu usvojeni. S obzirom na rad krivичnog sudskog sistema u BiH ciji nivo ne odgovara standardima, u 2001. godini bi uspostava institucija za obuku trebala biti prioritetna. U idealnom slucaju, institucije za obuku bi trebale omoguciti, izmedju ostalog, prakticnu obuku buducih i postojećih sudija i tuzitelja i sveobuhvatnu, stalnu pravnu edukaciju pravnika. U kontekstu svojih standarda za policiju i programa obuke, UNMIBH namjerava organizirati za policajce napredan kurs iz oblasti ljudskih prava.

Plan rada: poboljsati obuku u oblasti:

- **sudske administracije.** Sa stajalista ljudskih prava, institucije za sudsku obuku ce pruziti trening iz oblasti sudske administracije i vodjenja i zakljucivanja slucajeva, u cilju poboljsanja sudske ekonomičnosti i smanjenje perioda odgadjanja i neefikasnosti unutar sudskog sistema;

- **Seminari/obuka za sudije, tuzioce i policiju.** Medjunarodna zajednica podrzava i podstice inicijative Vijeća Evrope, domaceg Odbora za obuku, UNMIBH-a i Nezavisne sudske komisije. Obuka bi se trebala osobito fokusirati na pitanje istraga i postupaka u vezi sa povratkom.

III. IZGRADNJA KAPACITETA DOMACIH INSTITUCIJA ZA LJUDSKA PRAVA I NEVLADINIH ORGANIZACIJA

VLADINI ORGANIZACIJA

1. Zakonodavna i finansijska reforma (Ustavni sud/Dom za ljudska prava, agenti BiH) – postoje zakonski propisi koji regulisu rad tri institucije ombudsmena u BiH, i to na nivou drzave, Federacije i Republike Srpske. Osim toga, stupili su na snagu sporazumi u vezi sa buducim radom (do 31. decembra 2003. godine) ovih institucija, a koje su uspostavljene na temelju Aneksa 6 i 7 Daytonskog mirovnog sporazuma (Ombudsmen za BiH, Dom za ljudska prava i CRPC). Finansiranje, koje je inace neizvjesno za ove institucije, omogućilo im je da obave povjerene zadatke.

Medjutim, u 2001. godini ce biti potrebne slijedece aktivnosti da bi se stvorila odrziva domaca struktura koja ce biti u stanju da ispuni obaveze stavljenе pred te institucije. Prvo, u izradi je zakonski okvir kojim ce se regulisati ujedinjenje Ustavnog suda i Doma za ljudska prava, uz dovoljan kapacitet novih institucija za rjesavanje svih pojedinih aplikacija. Drugo, mora se razjasniti pozicija agenata BiH pred Domom za ljudska prava, kao i medjunarodnih tijela. Trece, prema zakonskim propisima oba entiteta, doci ce do novog imenovanja ombudsmena. OHR i OSCE ce pratiti ovaj proces kako bi osigurali da ove institucije i dalje predvode odgovarajuće osobe. I cetvrto, ni Sporazum o ljudskim pravima (Aneks 6), niti odredba kojom se regulira status medjunarodnih ugovora o ljudskim pravima u BiH (Aneks 4) nisu do sada zvanično prevedeni i objavljeni u sluzbenim glasilima u BiH. Ovo bi se trebalo uraditi u toku 2001. godine.

Uz zakonsku reformu, potrebno je osigurati i odrzivost institucija. U tom pogledu, drzavno finansiranje institucija iz Aneksa 6 i 7 mora dostici “odgovarajući” nivo u toku 2001. godine, koji je inace neophodan za prijem BiH u Vijeće Evrope, a koji je određen u EU Smjernicama (Roadmap). Vanjsko finansiranje ovih institucija je u određenom iznosu obecano za 2001. godinu, ali jos uvijek postoji potreba za dodatnim sredstvima kako bi se osigurao postojeci nivo aktivnosti.

Pored toga, u 2001. godini ce doci do finansijskih promjena u radu entitetskih institucija ombudsmena, za sta ce biti neophodne promjene u podrsci entiteta.

Plan rada: zakonodavna i finansijska reforma vezana za institucije za zastitu ljudskih prava

- **Izraditi zakon o ujedinjenju Doma za ljudska prava i Ustavnog suda BiH** na osnovu Izvjestaja usvojenog od strane Venecijanske komisije u 2000. godini;
- **Unaprijediti saradnju izmedju agenata i domacih organa vlasti** putem odgovarajućeg finansiranja, politicke podrške i odrzive integracije agenata u strukturu vlade BiH;
- **Osigurati odgovarajuće finansiranje od strane drzave za institucije** iz Aneksa 6 i 7, u minimalnom iznosu od 600.000 KM za svaku instituciju, odnosno za BH ombudsmena, Dom za ljudska prava i CRPC, u skladu sa dokumentima za prijem u Vijeće Evrope i “Road Map” Evropske Unije, te placanje neisplacenih iznosa;
- **Obezbijediti odgovarajuće kadrove za institucije iz Aneksa 6 i 7**, sto se posebno odnosi na mjesto arhivara Doma za ljudska prava, i obezbijediti odgovarajući prostor za Dom kako bi isti mogao obavljati svoje aktivnosti;
- **Osigurati odgovarajuće finansiranja entitetskih institucija ombudsmena** putem integrisanja budzeta za institucije u entitetske budzete za 2001. godinu; prihvatanje neophodne minimalne strukture i opće strukture institucija putem Memoranduma o razumijevanju sa OSCE-om;
- **Podržati reimenovanje** ombudsmena RS koji trenutno obavljaju ovu dužnost, te imenovanje kvalifikovanih kandidata u Federaciji;
- **Obezbijediti prijevod i objavljivanje Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (Dayton)**

u službenim glasilima BiH, posebno Sporazuma o zaštiti ljudskih prava (Aneks 6) i statusa međunarodnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava u BiH (Aneks 4).

2. Veće postivanje odluka i izvještaja institucija za zaštitu ljudskih prava (Dom za ljudska prava, institucije ombudsmana) – U 2000. godini je došlo do značajnog poboljšanja implementacije odluka Doma za ljudska prava i institucija ombudsmana u BiH. Na primjer, implementacija odluka Doma se povećala sa 33% na kraju 1999. godine na 70% na kraju 2000. godine. Međutim, ovaj postotak se mora povećati na preko 90%, kao što je to slučaj sa implementacijom odluka Evropskog suda za ljudska prava. Nasi međunarodni partneri su također zaslužni za uspjeh u implementaciji ovih odluka, kao i agenti Vlada Federacije, Republike Srpske i BiH u institucijama iz Aneksa 6. Nije, međutim, izvršena implementacija tri važne oduke i izvještaja, u predmetima Otac Matanović, "Liska ulica" u Mostaru, te banjalučke džamije.

Plan rada: Ipovecati postivanje odluka Doma za ljudska prava i izvještaja BH ombudsmana za ljudska prava i entitetskih ombudsmana:

- **Postići procenat implementacije od preko 90%** i za odluke Doma za ljudska prava i odluke bh ombudsmana, što uključuje OHR-ov i OSCE-ov aktivni monitoring procesa implementacije zajedno sa agentima tri vlade, putem redovnih kontakata i sastanaka sa agentima;
- **Nastaviti sa podrškom od strane drugih međunarodnih organizacija**, posebno UNMIBH-a i IJC-a, u procesu implementacije.

3. Poboljšanje kapaciteta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice – BiH Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je osnovano u aprilu 2000. godine, i preuzelo je neke od nadležnosti BiH Ministarstva civilnih poslova i komunikacija. Pored imigracije, azila i ljudskih prava, Ministarstvo je zaduženo za poduzimanje koraka u vezi sa repatriacijom bh. građana koji su otišli u izbjeglistvo u inostranstvo, te za koordinaciju međuentitetskih aktivnosti vezanih za povratak (u skladu sa Zakonom o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH, objavljenom u decembru 1999. godine). Pored toga, Ministarstvo je odigralo ključnu ulogu u reregistraciji raseljenih osoba i preko 6000 srpskih porodica izbjeglih iz Hrvatske u Republiku Srpsku i Distrikt Brčko. Osnivanje ovog Ministarstva predstavlja priliku za razvijanje kapaciteta unutar Ministarstva za djelovanje u više oblasti. Ministarstvo na ovom nivou može ostvariti saradnju sa entitetima i međunarodnim organizacijama u cilju osiguravanja većeg stepena implementacije imovinskih zakona i certifikata CRPC-a.

Plan rada: angazirati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u imovinska pitanja:

- **Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice treba predsjedavati sastancima na temu implementacije imovinskih zakona** na kojima učestvuju i predstavnici međunarodne zajednice i resorna entitetska ministarstva koja su nadležna za implementaciju.
- **Uloga Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice u procesu povratka će se morati pojačati u toku 2001. godine.** Ovo Ministarstvo može odigrati važnu ulogu u omogućavanju razmjene informacija među entitetima u vezi sa povratkom raseljenih osoba i implementacijom imovinskih zakona. Takođe će se razgovarati i o Protokolu između OHR-a, UNHCR-a, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i entitetskih ministarstava o prioritetima povratka i rekonstrukcije za 2001. godinu.

4. Promoviranje energičnog građanskog društva – snažno i angazovano građansko društvo predstavlja osnovni preduvjet za promoviranje odgovornosti i transparentnosti u zemlji. Nevladine organizacije i udruženja trebaju odigrati osnovnu ulogu u fazi tranzicije i preuzeti većinu zadataka koje trenutno obavlja međunarodna zajednica.

Plan rada: stvaranje energičnog građanskog društva

- **Promoviranje angazmana** domaćih centara za pravnu pomoć (koje trenutno podržava UNHCR) i domaćih nevladinih organizacija u svim aktivnostima na praćenju i reformi, kako bi centri i NVO postali dugoročno održivi. Potrebna je obuka i finansijska podrška;
- **Promoviranje donošenja bh. Zakona o udruživanju i fondacijama** i dva slična zakona u Federaciji i RS-u. Zakonska procedura još uvijek uveliko ovisi o domaćim parlamentima;

- **Pracenje općih okvirnih zakona** od kojih se ne očekuje da pokriju sve pravne probleme i ograničenja sa kojima se suočavaju nevladine organizacije. Ovo se posebno odnosi na finansijske aspekte, kao što su porezi i carine, a koji imaju snažan efekat na održivost nevladinih organizacija u BiH.

5. Efikasne mjere protiv trgovine ljudima – domaćim organima vlasti je dodijeljena primarna odgovornost u vezi sa problemom trgovine ljudima. Vijeće ministara je povjerilo zadatak Ministarstvu za evropske integracije i Pakt stabilnosti da vodi računa o tome da Bosna i Hercegovina izradi nacionalni plan rada u vezi sa borbom protiv trgovine ljudima. Primarni problem je taj što lokalni organi vlasti još uvijek nisu oformili centre za žrtve trgovine ljudima. Drugim riječima, oni se još uvijek oslanjaju na projekat repatrijacije, u okviru UNMIBH-a/IOM-a. Brza repatrijacija žrtava komplikuje, odnosno otežava krivično gonjenje osoba koje se bave trgovinom ljudima, budući da u tom slučaju žrtve nisu u prilici da svjedoče pred sudom. Često se događa da lokalna policija ili dužnosnici iz oblasti sudstva zakomplikuju krivična gonjenja, jer ne daju prioritet slučajevima trgovine ljudima.

Plan rada: izvršiti pritisak na lokalne organe vlasti da vode efikasnu borbu protiv trgovine ljudima

- **Izvršiti pritisak na lokalne organe vlasti da otvore centre i da zaštite žrtve trgovine ljudima**, kako bi takve osobe mogle svjedočiti protiv onih koji se bave trgovinom ljudima;
- **Pružiti pomoć Vlada i Ministarstvima i nevladinim organizacijama u rješavanju pitanja** koja su u okviru njihove nadležnosti prema domaćem planu rada;
- **Izvršiti pritisak na domaće organe vlasti da ubrzaju krivični postupak u slučajevima trgovine ljudima.**

6. Nestale osobe

Do danas je MKCK zaprimio zahtjeve za tražnje za ukupno 20.508 osoba koje su nestale tokom rata. U proteklih pet godina utvrđena je sudbina 2.241 osobe. Od toga, 292 osobe su pronađene žive. Još je identificirano 1.949 nestalih osoba, a njihovi ostaci su predati porodicama. Porodice dodatnih 860 osoba koje se vode kao nestale upoznate su sa smrću svojih najbližih, ali one ipak čekaju na ekshumaciju kako bi se ova informacija potvrdila. Zbog toga porodice 17.407 nestalih osoba tražaju za odgovorom na njihov zahtjev da se pronađu njihovi najbliži.

Od 1. januara 2001. godine koordinaciju međuentitetskog programa za ekshumacije vrši Institut za nestale osobe (MPI). Do tog datuma je koordinaciju obavljao OHR.

Plan rada:

- Nadležni organi moraju pružiti informacije o svim nestalim osobama, u skladu sa svojim obavezama prema Daytonskom mirovnom sporazumu, i to Aneksu 7, član V.
- Organi vlasti moraju osigurati da dovoljno sredstava bude dodijeljeno Komisiji za traženje nestalih lica, kao i sudovima, kako bi mogli nastaviti sa realizacijom Međuentitetskog programa ekshumacija

IV. LICNI INTEGRITET ZVANICNIKA

1. Policija (postupak provjere podobnosti) – Reforma policije i sudstva u cilju stvaranja temelja za veće postivanje vladavine zakona i zaštite ljudskih prava ima ogroman značaj. Sprovodeći svoju politiku registracije i izdavanja privremenih ovlasti i uvjerenja o podobnosti, UNMIBH procjenjuje podobnost zvaničnika zaduženih za sprovođenje zakona. Onima za koje se utvrdi da nisu podobni biće zabranjeno da obavljaju policijske poslove. Takođe, u procesu sprovođenja svoje politike o slučajevima nepridržavanja propisa, UNMIBH može ukazati na one pripadnike policije čije ponašanje nije u skladu sa međunarodnim standardima.

Plan rada: Podrška postupku provjere podobnosti policajaca:

- **Podvrgavanje postupku provjere podobnosti onih policajaca koji ne poštuju imovinske zakone;**
- **Odlučno sprovođenje politike IPTF-a vezane za registraciju i nepridržavanje propisa,**

sa ciljem da se osigura da onim pripadnicima policije koji ne ispunjavaju kriterije podobnosti ili koji se nedolice ponasaju, ne bude dozvoljeno da rade kao policajci;

- **Vrsenje pritiska na lokalne organe policije da pokrenu interne disciplinske postupke protiv onih pripadnika policije kojima je dostavljen izvjestaj IPTF-a o nepridrzavanju propisa.**

2. Sudstvo i tuzilastvo – Usvajanjem zakona o sudskoj i tuzilackoj funkciji u toku 2000. godine postavljena je osnova za regulisanje i podizanje nivoa profesionalnosti u okviru sudskog sistema. Ovim zakonima su uspostavljeni organi sudstva i tuzilastva. Sudije i tuzioci smatraju da su ovi zakoni jedna znacajna mjera u procesu uspostavljanja nezavisnosti sudstva i tuzilastva koji ce sada biti u mogucnosti da neometano obavljaju svoj posao. Zakoni u oba entiteta daju ovlasti Komisijama/Savjetima da sprovedu odredjene aktivnosti koje se ticu sudstva i tuzilastva. U prvom redu, komisije/savjeti vrse uvid u podobnost kandidata za mjesta u sudstvu i tuzilastvu, a zatim organima koji su zaduzeni za imenovanje predlazu najkvalifikovanije kandidate. Drugo, komisije/savjeti su nadležni za preduzimanje disciplinskih mjera protiv sudija i tuzilaca koji su prekršili eticke norme ponasanja. Trece, komisije/savjeti provode sveobuhvatne provjere sudija i tuzilaca kako bi utvrdili njihovu podobnost da obavljaju te funkcije. Period sveobuhvatnih provjera je poceo u ljeto 2000. godine i traje 18 mjeseci.

Plan rada: Pracenje rada i izgradnja strukturalnog okvira federalnih i kantonalnih komisija i visokih savjeta:

- **Pracenje rada komisija/savjeta** u vrsenju profesionalne provjere sudija i tuzilaca na duznosti, pod kontrolom IJC-a, a sa ciljem utvrdjivanja njihove podobnosti da obavljaju te poslove;
- **Dugorocno regulisanje profesionalnosti sudija i tuzilaca** putem kodifikacije imenovanja i disciplinskih postupaka, kao sto je predvidjeno Pravilnikom o radu komisija/savjeta, kao i jacanje autoriteta komisija/savjeta. Ove dvije procedure su znacajne za dugorocno razvijanje standarda nezavisnosti i profesionalnosti u sudskom sistemu, a same procedure bi se trebale odvijati u skladu sa standardima sadrzanim u profesionalnim etickim kodeksima koji su takodje usvojeni u 2000. godini;
- **Pruzanje pomoci komisijama/savjetima, putem IJC-a, u tumacenju zakona koji regulisu pitanja vezana za sudije i tuzioce**, kako bi se pomoglo u uspostavljanju njihovog autoriteta u regulisanju pitanja, bez poliickih uticaja, koja se ticu sudija i tuzilaca, te predlozile izmjene ili donijele dodatne neophodne regulacione mjere kako bi se osigurala primjena etickih i profesionalnih standarda;
- **Podvragavanje postupku provjere podobnosti sudija koji ne postuju imovinske zakone.**

3. Utvrdjivanje identiteta i smjenjivanje lica koja se nalaze na javnim funkcijama a koja ne provode imovinske zakone – Povecana odgovornost zvanicnika na javnim funkcijama mora se promovisati u kontekstu postojećih mehanizama, kao sto su Pravila i propisi PIK-a i postupak za smjenjivanje koji stoji na raspolaganju Visokom predstavniku.

Plan rada: Od svih zvanicnika na javnim funkcijama zahtijeva se da putem rijesene vlastite stambene situacije pokazu postivanje imovinskih zakona

- **smjena onih zvanicnika koji konstantno opstruiraju ovaj proces, bilo putem odluke PIK-a ili u skladu sa ovlastenjima Visokog predstavnika;**
- **usvajanje nacрта zakona kojima se suspenduju sa duznosti oni zvanicnici koji opstruiraju primjenu imovinskih zakona;**
- **sudsko gonjenje i kaznjavanje onih zvanicnika koji se ne pridrzavaju zakona ili opstruiraju njihovu primjenu.**

V. POSTIVANJE MEDJUNARODNIH UGOVORNIH OBAVEZA OD STRANE BOSNE I HERCEGOVINE

1. Saradnja sa Haskim tribunalom – Domaci organi vlasti do sada nisu uhapsili ni jednu osobu koju je ICTY

optuzio za ratne zlocine. U toku proslave godine SFOR je uhapsio osmoricu optuzenih za ratne zlocine u BiH. SFOR je do sada ukupno uhapsio dvadeset dva lica optuzena za ratne zlocine u BiH. Tom broju se treba dodati i devetnaest lica koja su se dobrovoljno predala ili su bila uhapsena u trecim zemljama. Vise od polovine lica koja se nalaze na javnoj optuznici a koja su jos na slobodi poticu iz BiH.

2. Azil i nezakonite migracije – U toku protekle godine, BiH je postala atraktivna zemlja za tranzit krijumcara, svercera, nezakonitih imigranata i azilanata. Razlozi za ovakav razvoj situacije izmedju ostalog leze i u poboljsanoj bezbjedonosnoj situaciji, relativno liberalnom viznom rezimu, kao i velikom broju zakonskih praznina u pogledu pitanja migracije i azila. Pored nedavno oformljene Drzavne granicne sluzbe, duz poroznih granica BiH takodje patroliraju i pripadnici redovnog sastava kantonalnih i entitetskih policija (kao i drugi) koji nemaju konkretna ovlastenja za izvršavanje takvih zadataka, ni odgovarajucu opremu, a nisu ni poadjali adekvatnu obuku.

Novooformljeno Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je nadležno za sva pitanja koja se ticu ljudskih prava, imigracije i azila u BiH. Medjutim, mora se konstatirati da problem imigracije i azila predstavlja relativno novi domen za BiH, i da ovom Ministarstvu nedostaju znatna finansijska sredstva i kadrovi. Stoga je neophodan intenzivan rad na razvoju kapaciteta i poslije 2001. godine.

I dok je paznja usmjerena na "ilegalne" ili nezakonite migracije, znacajan broj ovih imigranata, ukljucujuci i azilante, ima sasvim legalne razloge za napustanje svoje zemlje, i njima se mora osigurati zastita u skladu sa medjunarodnim pravom iz oblasti ljudskih prava i zastite izbjeglica. Iako je tehnicki gledano Zakon o imigraciji i azilu na snazi jos od 31. decembra 1999. godine, on predstavlja potpunu institucionalnu i strukturalnu reformu prethodnih zakona. Jos uvijek postoji potreba za donosenjem sveobuhvatnih podzakonskih akata i uputstava, a nadležne drzavne institucije jos uvijek nisu pocle sa radom. U medjuvremenu UNHCR preduzima mjere u cilju utvrdjivanja statusa izbjeglica, i nastoji Ministarstvu staviti na raspolaganje obimnu tehnicku ekspertizu i odredjena finansijska sredstva.

Plan rada: (UNHCR izuzev ako nije naznaceno ije)

- **osigurati postivanje osnovnih principa medjunarodnog prava po pitanju izbjeglica**, sto ukljucuje repatrijaciju (refoulement) i pristup odredjenoj teritoriji (repatrijacija – u originalu "refoulement" – je termin koji oznacava povratak u zemlje i oblasti gdje osoba strahuje za vlastitu sigurnost – ovaj princip se takodje primjenjuje tamo gdje postoji velika vjerovatnoca da ce do povrtka doci indirektnim putem, kao i na samoj granici);
- **osigurati postivanje prava azilanata i izbjeglica;**
- osigurati pristupacnost procedure za odobravanje azila u BiH putem mehanizma za identifikaciju i prosljedjivanje UNHCR-u potencijalnih azilanata i izbjeglica;
- **sveobuhvatna obuka Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, Drzavne granicne sluzbe, lokalne policije, sudstva i ostalih struktura u smislu upoznavanja sa zakonskim propisima o izbjeglicama;**
- **izraditi podzakonske akte u sklopu Zakona o imigraciji i azilu i druga neophodna uputstva i o e, u saradnji sa Ministarstvom;**
- **traziti trajna rjesenja za izbjeglice iz SRJ i Hrvatske.**

3. Izvjestavanje u skladu sa medjunarodnim ugovorima o ljudskim pravima – trenutno kasni 14 izvjestaja – Nadležni organ po ovom pitanju je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Medjunarodne organizacije su spremne ponuditi tehnicku pomoc u pripremi ovih izvjestaja, kao i u izgradnji kapaciteta unutar Ministarstva kako bi se izradili ovi izvjestaji, te ih "odbranili" pred relevantnim odborima, kao sto je to propisano u sest ugovora za koje postoje tijela za implementaciju.

Plan rada: Pruziti podrsku Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH u izradi zakasnjelih izvjestaja koji se moraju podnijeti tijelima oformljenim na osnovu ugovora o ljudskim pravima, i ukljuciti nevladine organizacije u ovaj proces:

- **Medjunarodna zajednica treba da saradjuje sa Ministarstvom za ljudska prava na zapocinjaju procesa sacinjavanja izvjestaja koji se moraju podnijeti tijelima odredjenim ovim ugovorima.** Osigurati tehnicku pomoc u ovom procesu. Kasni se sa cetnaest izvjestaja koji se moraju podnijeti nadležnim tijelima ustanovljenim po svih sest

ugovora. Najveća pažnja treba se posvetiti izvještajima koji se podnosi Odboru za ekonomska, socijalna i kulturna prava i Odboru za ljudska prava, kao i izradi Centralnog dokumenta za podnošenje izvještaja tijelima uspostavljenim prema ugovoru o ljudskim pravima;

- **Poboljšati status nacionalnih manjina u BiH**, uključujući i status Roma, u skladu sa Okvirnom konvencijom o zaštiti nacionalnih manjina putem implementacije Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini (početkom 2001. godine).

OHR Human Rights/Rule of Law Department